

Et knippe UiB-publikasjoner, fra den eldste, studentavisen Ånd og Vilje, som var felles for UiB- og NHH-studenter, til dem som nå er blitt digitale: På Høyden og Studvest. Den siste utgis også i papir. Foto: Eivind Senneset.

Kapittel 5

Formidling – folkeopplysning, informasjon og kommunikasjon

Hege Roll-Hansen

Vil du være med å forme framtida? Spørsmålet, vanskelig å svare nei på, stilles dem som vurderer å søke seg til Universitetet i Bergen som studenter eller ansatte. I stillingsannonser og informasjon til studenter er denne invitasjonen til å gjøre «en forskjell for verden og framtiden» integrert i UiBs visuelle og konseptuelle profil. Målrettet arbeid ligger bak. I 2020-årene inngår profilering og omdømmehåndtering i universitetshverdagen. Formidling av forskningens resultater og deltakelse i samfunnsdebatten er også viktig for dagens universitetsansatte – og har vært det siden starten. Arbeidet har vært organisert og prioritert ulikt, men alltid vært begrunnet og forstått som et demokratioppdrag. Dette kapitlet handler om profilering, om formidling og informasjonsarbeid – om innsats for opplysning og demokrati innad og utad gjennom UiBs historie.

«Nettopp i vår tid står vi overfor en krise i forholdet mellom universitetet og folket», skrev den radikale litteraturviteren Edvard Beyer i en kronikk i Bergens Arbeiderblad (BA) lørdagen før den store åpningsseremonien mandag 30. august 1948. Forsiden viste et by-universitet på Nygårdshøyden, tegnet med studenter strømmende til fra hele Vestlandet med tog og båt, og dessuten nordfra med fly. Det nye universitetet hadde en stor og viktig oppgave i å avhjelpe «en gapende kløft mellom forskerne og det store publikum, en kløft som kan bli skjebnesvanger for hele vår kultur», skrev Beyer.¹ Til forskjell fra embetsmannsuniversitet i hovedstaden hadde universitetet i vest muligheten til å holde broen over denne kløften åpen, mente han. UiB skulle fremme demokratiet, det ville åpne muligheter for høyere utdanning for ungdom fra større deler av landet og fra alle sosiale lag. For Beyer betydde ikke dette nødvendigvis at flere skulle studere, men at de best egnede fikk gjøre det. Det var viktigere enn før å motarbeide forestillingen om at akademisk utdanning var særlig gjevt. Studenten, embetsmannen og professoren var hverken bedre eller dårligere enn bonden, industriarbeideren eller sjømannen. UiB måtte bidra til å gi alle «kjærlighet til tanken og tankens frihet», respekt for saklighet, utforskning, toleranse og «den verdensborgerånd som er vitenskapsens livsnerve og folkestyrets beste støtter». Beyer formante om at folkeopplysning ble tatt alvorlig – for slik å gi UiB en plass «ikke bare i folkets bevissthet, men i dets hjerte».²

Begynnelsen – gamle tradisjoner og nytt universitet

Beyers artikkel kan ses som en oppfordring til å videreføre museets tradisjon med folkeopplysning og spredning av vitenskapelig ånd. Lov om Universitetet i Bergen slo fast ansvaret for opplysningsarbeid i formålsparagrafen, så fremt det «kan sameinast med dei vitenskapelege oppgåvene til universitetet». Noen slik formulering hadde ikke loven om UiO. Forskjellen er tolket noe forskjellig. I 1996 så Astrid Forland formuleringen som progressiv og som

---

1 BA 28.8.1948: 3–4.

2 Sst.

uttrykk for identifikasjonen med byens museumstradisjon.³ I dette verket, som i kapittel 1 i bind 1, er tolkningen noe annerledes: at utdanning og forskning var det viktigste, og at formidlingsarbeid var underordnet de vitenskapelige oppgavene. Da det åpnet, med pomp og prakt, var det store forventninger til det nye universitetet, det skulle være et bredt universitet som det i Oslo, det skulle bidra med forskning og utdanning, for vitenskapen og for samfunnet. Det var mye å bygge på, men mer måtte til, ikke bare folk og hus, men også symboler som synliggjorde verdiene.

Universitas Bergensis: Kunnskapens tre eller heraldisk ugle?

For utvekslingen mellom det nye universitetet og verden omkring trengtes et merke, som segl og våpenskjold, til seremoniell bruk og prosaisk korrespondanse. Rektor Bjørn Trumpy tok kontakt med førstearkivar Hallvard Trættemberg (1898–1987) ved Riksarkivet, landets fremste heraldiker.⁴ Han er kjent for å kombinere kunnskap og ærbødighet overfor middelalderens strengt regulerte våpenskjold med en sans for et moderne, stilisert og forenklet uttrykk. Et heraldisk merke for et bergensk universitet ville knyttet an til akademiske tradisjoner, men Trættemberg fant lite hos de europeiske middelalderske universitetsseglene. De lignet de kirkelige, og brukte helgenbilder og bygninger. Etter reformasjonen ble kongemakten tydeligere i seglene, med bruk av fyrstens våpenskjold eller portrett. Selv om Trættemberg bygde på middelaldersk formspråk, holdt han avstand til fyrste- og kirkemaktens symboler. Han kom med fem forslag til grunnsymbol: Livstre, Ugle, Athenehode, Skip og Fisker, som han utformet i mange varianter og sendte over 28 tegninger til Trumpy.

Trættemberg foretrakk livstreet. For et universitet var treet egnet, som kunnskapens tre og livstreet. Det hadde også lokal forankring; tremotivet var brukt i folkekunst på Vestlandet «ned til vor tid».⁵ Minervas ugle fantes i Bergens museums våpenskjold, med eikeløv og en borg med tre tårn fra Bergens byvåpen. Selv om

3 Forland 1996.

4 Biografiske opplysninger er hentet fra Store norske leksikon, www.snl.no

5 Brev fra Trættemberg til Trumpy 15.6.1949, Sentralarkivet: sak 178/T49.

uglen ville knytte an til universitetets forhistorie, var Trætteberg skeptisk. Uglen var så lite brukt at det var vanskelig å finne mønster, men riktig utført kunne nok uglen være «heraldisk akseptabel». Den måtte tegnes i profil for at nebbet skulle ses mot bakgrunnen, og vingene måtte være utslått. I noen forslag ble uglen kombinert med gudinnen Athene; det kunne gi en parallell til Apollon i våpenet ved UiO. Flere utkast spilte på nærhet til havet, med skip eller fiskere, som skulle vise til at skip var brukt til utforskning av ukjente «verdensdelar og havdypene», forskning både landet og Bergen hadde «tatt mye del i». Dessuten var skipet brukt i et eldre bysegl fra Bergen, fra 1200-tallet. Kanskje kunne Wilhelm Frimann Koren Christies portrett være utgangspunkt, men Trætteberg og Trumpy var på linje; et portrett skulle ikke profilere et moderne vestnorsk universitet. I 1948 var Haakon 7. eneste tenkbare portrettmulighet, men dette var heller ikke aktuelt.

UiB trosset ekspertisen og tok i bruk Minervas ugle, ikke i profil og uten utspente vinger, men fredelig landet med vidt utsyn fra de syv fjell. Håpet var at seglet skulle være klart til åpningen 30. august 1948, sammen med rektor-, dekan- og professorkapper. Et rektorkjede måtte også til. Til det ble tiden for knapp, men i 1950 ble rektorkjedet, med Minervas ugle som viktigste motiv, gitt som gave fra byens eldre akademikere:

[S]om et synlig bevis ber vi Universitetets rektor å motta den medfølgende kjede, og bære den ikke alene som et tegn på rektors høye verdighet, men også i håpet om at Universitetet i Bergen alltid må være et levende og målsettende ledd i landets og byens vitenskapelige og kulturelle liv.⁶

Symbolene var viktige, våpenseglet skulle pryde diplomer, brevholder, visittkort – og som i dag nettsidene der slagordet «Verden trenger tankene dine» står. Valget knyttet UiB til egne røtter, og kapper og kjede trakk synlige og symbolske forbindelser til universiteter fjernt og nært.

6 Følg brev til overrekkelsen, Sentralarkivet 1950.

Mediehandtering i pionertiden

Offentligheten var interessert i det nye universitetet. Lenge, og særlig de første årene, rapporterte avisene i Bergen om høytideligheter, som immatrikulering og årsfester.⁷ Når budsjetter ble vedtatt og byggerier skulle settes i gang, var det ikke sjelden store oppslag. De første 20 årene hadde ikke universitetet noen avdeling eller egen ansatt med ansvar for å koordinere folkeopplysning eller annen informasjon. Formidling av vitenskapelige resultater sto de vitenskapelig ansatte for, på deres initiativ og premisser. Den generelle informasjonen om universitetet tok rektor og direktør seg av. To oppslag kan illustrere pressens interesse.

Lørdag 15. desember 1951 trykte Dagbladet en helsides reportasje om UiB. Det ble slått fast at bergensuniversitetet var i alvorlig krise; mens andre høyere læresteder hadde stor søkning og trengsel, var studenttallet jevnt synkende. De bevilgende myndigheter hadde ansvaret, budsjettforslaget fra UiB var «hensynsløst beskåret». Alvorligst var det for Det historisk-filosofiske fakultet, mange stillinger var ubesatt, og studentene ble eksaminert av UiO-professorer. Situasjonen var noe bedre for realistene, men selv om nye bygninger var innviet, sto for eksempel Kjemisk institutt nærmest folketomt. Der det skulle vært et yrende liv, var det stille i de to store etasjene, fylt av «herlige» laboratorier. Dette var, ifølge Dagbladet, «selvsagt en vanvittig måte å kapitalisere et sju-millioners anlegg».⁸ At det fallende studenttallet ikke bare rammet UiB, men hadde sammenheng med mindre ungdomskull og kunstig høye studenttall i de første etterkrigsårene, ble ikke nevnt. Antallet studenter sank også sterkt ved UiO.⁹

Rektor Trumpy var lite fornøyd med oppslaget og skrev til avisen. Artikkelen var ikke forelagt universitetets ledelse, det burde en ansvarlig avisredaksjon ha gjort, særlig hvis den vurderte å trykke noe som gikk så kraftig til angrep på en organisasjons gode rykte. Selv om avisen særlig kritiserte statlig politikk, mente Trumpy at artikkelen var svært uheldig og slett ingen støtte til

7 Se kapittel 5 i bind 1 om rektors taler.

8 Dagbladet 15.12.1951: 8.

9 Universitetets studenter er tema i kapittel 4 i bind 1.

universitetets sak, men et bidrag til å «svække dets anseelse».¹⁰

Samarbeidet med *Vest-Norges pressebyrå* ser ut til å ha vært gemyttlig. Byråets dobbeltintervju med rektor og direktør fra 1951 ble trykt i en lang rekke regional- og lokalaviser. Selv om det var et tydelig ønske å få en høyere takt i bevilgninger til utbyggingen, var UiB i ferd med å bli et fullt ferdig universitet. I Lofotposten ble det lagt til at mange unge fra de nordlige landsdelene tok realfags- og medisinstudier i Bergen.¹¹ I etterkrigsårene var *Vestlandske bondestemna*, med en lang rekke møter og foredrag, samlingspunkt for samfunns- og næringsinteresser i vestlandsfylkene. I 1947 talte rektor Trumpy ved stevnet, han vektla opplysning, kunnskap og vitenskapelige idealer for en fredelig felles framtid: «Universitetets største oppgave i dag er å være med på å utforme høyere og mer harmoniske menneskeidealer enn dem vår verden nå hviler på.»¹²

I 1954 talte direktør Leif Wilhelmsen for bondestevnet; talen *Universitetet og folket* ble fylldig omtalt i vestlandsavisene og i flere Oslo-aviser.¹³ Arbeiderbladet trykte foredraget. UiB ble omtalt som viktig i arbeidet med å bringe det akademiske Norge i kontakt med folket.¹⁴ Nationen vektla at selv om UiB i liten grad sto for systematisk opplysningsvirksomhet, var opplysningsinnsatsen fra den enkelte vitenskapsmann viktig og synlig. I fortsettelsen skulle samarbeidet med det frivillige organisasjonslivet i regionen styrkes og folket tilbys kurs. Lærerne i folkeskolen skulle tilgodeses spesielt.¹⁵ UiB skulle bringe folket kunnskap og – ikke minst – gi opplæring i vitenskapelig tenkning og metode. Wilhelmsen talte som Beyer: Bare få kunne bli forskere, men innsikt i vitenskapelig tenkning var viktig for alle – og for demokratiet.

10 Brev til Dagbladets redaksjon, 18.12.1951. Saksarkiv sentraladm. 1951, arkivboks presse og kringkasting.

11 Lofotposten 6.12.1951: II.

12 Trumpy 1947.

13 Wilhelmsen 1954.

14 Arbeiderbladet 2.4.1954.

15 Nationen 24.3.1954: 5. Av årsmeldingene fra UiB går det fram at det for eksempel ble holdt sommerkurs for lærere, og universitetsansatte bidro med foredrag ved *Vestlandske Lærerstemna*, som ble arrangert fra 1861.

Formidlingstradisjonen

Universitetets demokratioppdrag dreide seg både om å demokratisere utdanning og om å demokratisere kunnskapen ved å gjøre den tilgjengelig også for dem som ikke tok formell utdanning. Demokratisering av kunnskap hadde lenge vært viktig ved museet. Et eksempel på videreføring av en tradisjon fra museet var *Foredrag for hvermand*. Denne foredragsserien ble gjennomført fra sist på 1880-tallet. Vinteren 1887 ble det for eksempel arrangert tre foredrag ukentlig, og med stor oppslutning. Serien var inspirert av liknende i Sverige og England. Foredragene var primært rettet mot arbeiderklassen og finansiert av statlige og kommunale midler og tilskudd fra næringslivet.¹⁶ Ved århundreskiftet var antallet foredrag ved museet nesten 50 hvert semester, med samlet oppimot 10 000 tilhørere på det meste.

Etter tilbakegang sist på 1930-tallet, fikk foredragene et oppsving under krigen, etter initiativ fra et bredt utvalg lærer-, student- og arbeiderorganisasjoner.¹⁷ Ifølge Hans Tambs-Lyche, som var med i arrangementskomiteen i krigsårene, dreide det seg om en «åndelig beredskapsvirksomhet» og en kamuflert antitysk holdningskamp. Foredragsserien fortsatte fra høsten 1945, i samarbeid mellom Bergens Museum og Norges Handelshøyskole (NHH).¹⁸ NHH ble representert av dosent Axel Sømme og stipendiat Ole Myrvoll, museet av professor Johs. Bøe og konservator Hans Tambs-Lyche; Bøe var styrets formann. Konservator Per Fett overtok for Tambs-Lyche som sekretær etter kort tid. Fredshøsten var det 12 foredrag: om Henrik Wergeland, straffebestemmelser om landssvik, flere boligforedrag og foredrag om Stockholms historie. Våren 1946 var det 13 foredrag: økonomiske foredrag, om industrielle nyvinninger under krigen, om FN's arbeid med jordbruk og ernæring, foredrag om geografi og nye foredrag om svensk historie.¹⁹ Våren 1946, da Stortinget vedtok å opprette UiB, var det

16 Forland & Hovland 2002.

17 Tambs-Lyche kronikk i Bergens Tidende, 8.12.1988 (foredrag for «Hvermand» under krigen).

18 Årsberetning for Bergens Museum 1945–46: 64. De to fra NHH, Sømme og Myrvoll, var med i komiteen fram til 1948. Mens Sømme hadde bakgrunn fra Mot Dag, var Myrvoll venstremann og ble siden med i Per Bortens (SP) koalisjonsregjering fra 1965.

19 Sst. Av boligforedragene var fire holdt av arkitekter, om husleier, estetikk og saklighet, møblering, boligsaken som sosialt problem – og legen og sosialisten Nic Waal foredro om

i snitt samlet over 200 ved foredragene, mens mellom 50 og 60 måtte avvises av plasshensyn. Allerede høsten 1947 og våren 1948 var oppmøtet redusert, til i snitt 89 høsten 1947 og 45 våren 1948. Men programmet var fortsatt omfattende, blant annet med serier av kommunale foredrag, en politisk serie og «demokratiserien» med to foredrag våren 1948, i alt 18 foredrag.

Programmet høsten 1948 var ambisiøst, men bare to foredrag ble holdt. Ingeniør Odd Dahl snakket om industrien og forskningen, direktør Rolf Waaler om industrien og mennesket – samlet med 86 tilhørere.²⁰ Temaene våren 1949 er preget av industrioptimisme: Gründer Sverre Munck talte om «hvordan skape ny industri», direktør Einar Slåtto om industrien og samfunnet, og direktør for Bergen gassverk, John Irminger, om kullenes betydning. Det var også foredrag om spøk og alvor hos Petter Dass og om Bergens gamle nordlandshandel.²¹

Tross det aktuelle og fremtidsrettede programmet var oppslutningen skuffende. Styret gikk inn for å legge ned Foredrag for hvermann, eller i hvert fall ta en pause.²² Det mente årsaken til lite oppmøte var åpenbar; folk hadde fått radioapparatene tilbake. Styret var i tvil om formatet, om foredrag egnet seg til populærvitenskapelig formidling. Kanskje var hefter og tidsskrifter bedre, med mulighet for bruk av illustrasjoner, det trengte både naturvitenskap og økonomi. Styret foreslo derfor å overføre midlene som gjensto av kommunens bevilgning til tidsskriftet *Naturen*, som var utgitt av Bergens Museum fra 1887, og som Selskapet til vitenskapens fremme, etablert i 1927, da sto for utgivelsen av.²³ Tidsskriftet, som er landets eldste populærvitenskapelige utgivelse, hadde sterk opplagsøkning under krigen, og interessen så ut til å holde seg.

---

hvordan folk bodde – og hvordan folk burde bo. Boligforedragene synes å ligne sosialistenes boligpolitikk i Sverige i mellomkrigstiden.

20 Dahl var svært sentral i utviklingen av kjernefysisk forskning både i Norge og USA, hvor han var involvert i strengt hemmelige prosjekter. Han var forsker ved Christian Michelsens Institutt (CMI) og hadde vært med på å utvikle strålebehandlingsutstyr for Haukeland sykehus. Han ble senere UiBs første æresdoktor. Waaler var direktør for yrkesopplæringsvesenet, i 1950 ble han professor i arbeidspsykologi og personalforvaltning ved NHH. Fra 1958 til 1962 var han rektor ved denne institusjonen. Han regnes som pioner for norsk ledelsesteori og sto bak «Solstrandprogrammet» fra 1953, et av Nordens og Europas tidlige lederutviklingskurs.

21 Årsmelding for UiB 1948/49: 84.

22 Brev til UiB fra komiteen, 20.6.1949.

23 Forland mfl. 2002.

Mens foredrag for hvermann var rettet mot arbeiderklassen, hadde selskapet en tydeligere borgerlig og akademisk innretning. Det var uavhengig, men med tydelig forankring i vitenskapsmiljøene rundt museet.²⁴ Fra 1949 ble *Naturen* gitt ut av UiB, som en av de viktige publikasjonene fra det nye universitetet.²⁵

Selv om oppmøtet ved foredragene var mindre enn ønsket, sto ideen om folkeopplysning sterkt i årene etter krigen. En viktig impuls kom fra arbeiderbevegelsen, hvor blant andre Tambs-Lyche hørte til. Han var zoolog med fiskeforskning som spesialitet, konservator ved museet og bypolitiker for Arbeiderpartiet. I et intervju i BA i juni 1945 vektla han at arbeiderbevegelsen måtte drive opplysningsarbeid på bredt grunnlag.²⁶ Når arbeiderne fikk sterkere innflytelse over samfunns- og produksjonsliv, trengtes solid kunnskap – ikke minst om økonomi og industripolitikk, boligspørsmål og internasjonale forhold – tema som altså sto sentralt på programmet for serien *Foredrag for hvermann* i de første etterkrigsårene.

Folkeakademiene og kontaktkomiteen

Universitetsdirektør Wilhelmsen vektla universitetenes ansvar i folkeopplysningsarbeidet, også etter at han ble ekspedisjonssjef i Kirke- og undervisningsdepartementet i 1957. Dette var i tråd med tidens internasjonale strømninger. Da FNs organisasjon for kultur, vitenskap og utdanning, UNESCO, arrangerte konferanse om universitetenes rolle i opplysningsarbeidet i 1956 i Wales, var norske universiteter og organisasjoner for folkeopplysning representert.²⁷ En grunnidé var universitetenes ansvar for å fremme vitenskapelige tenkemåter og holdninger i folket: «Nøyaktighet, kritikk, nøkternhet, åpenhet for nye tanker, og viljen til iherdig arbeid med stoffet.»²⁸

24 Sst.

25 Årsmelding UiB 1949–50: 13. I meldingsåret kom det et hefte hver måned. *Naturen* gis fortsatt ut, nå av Universitetsforlaget, som digitalt open-access-tidsskrift.

26 BA 27.6.1945: 2.

27 Se Alfred Wolds kronikk i Arbeiderbladet 16.10.1956: 4 «Universitetenes rolle i folkeopplysningen».

28 Lyche 1980: 31.

Å mobilisere universitetsansatte til innsats i folkeakademiene krevde praktiske løsninger og vilje fra institusjonene. I 1955 foreslo akademiene at det ble lagt til rette for at universitetsansatte kunne søke permisjon med lønn i opptil et halvt år for å reise på opplysningsturné. Forslaget ble positivt mottatt både ved UiO og UiB, men knappe ressurser gjorde at det ikke var realistisk å gi lange, lønnede permisjoner. Tambs-Lyche gjorde en stor innsats som formidler i 1950-årene og var en drivkraft for samarbeidet mellom universitetet og opplysningsorganisasjonene.²⁹ Han frontet også debattprogrammene «Med universitetet ut til folket» i radioen.³⁰ Tambs-Lyche var ansatt ved Espegrend biologiske stasjon og foredro og skrev om fiskeforskning, blant annet i *Naturen*. Han bidro også i verket *Havet og våre fisker*, som kom ut til åpningen av Akvariet i Bergen i 1960.³¹

I 1956 oppnevnte Det akademiske kollegium (DAK) Kontaktutvalet for populærvitenskapleg verksemd. Kontaktutvalget besto av Tambs-Lyche, professor Finn Rud og dr. Per Tylden.³² I 1961 ble amanuensis Øystein Frøysadal sekretær for utvalget. Kontaktutvalet ble viktig i formidlings- og opplysningsarbeidet, blant annet ved å foreslå foredragsholdere og tema for folkeakademiene på Vestlandet og i Nord-Norge.³³ Aktiviteten var stor, i 1957–58 holdt universitetets ansatte nærmere 70 foredrag. Det ble også opprettet «universitetssirkler», som sto for systematisk innføring i utvalgte vitenskapelige emner over et par år, med forelesning hver uke og uten eksamen. Landets første universitetssirkel kom i gang på Voss. Den handlet om pedagogisk psykologi, og nytilsatt rektor Erling Smemo for Pedagogisk seminar ved UiB var ansvarlig.³⁴ To år senere kom det tilbud i stilhistorie og folkekunst med vekt på

29 Lyche 1980: 32.

30 Se notis om dagens radioprogram i avisen Morgenposten 30.4.1959, s. 13 – det skulle bli diskusjon med lærer Oddvin Egge, byråsjef Ingeborg Lyche og deltakere i universitets-sirkelen på Voss.

31 Verket *Havet og våre fisker* ble til i samarbeid mellom Havforskningsinstituttet, Fiskeridirektoratet og den biologiske stasjonen i Flødevigen, Rollesfsen mfl. 1960.

32 Oppnevnt av DAK 18.12.1956. Sentralarkivet: Opplysningsavdelingens arkiv, mappe populærvitenskapelig virksomhet, Årsmelding 1960–61:12, Tylden ble oppnevnt 1960–63 for HF. Årsmelding 1960/1961: 347.

33 Lyche 1980: 32.

34 Minnesotaposten 24.10.1957, under overskriften «Nytt fra Norge». Smemo var skolestyrer og cand.philol. da han ble tilsatt som leder av den midlertidige pedagogiske undervisningen ved opprettelsen. DAK-sak 152/1955.

lokale tradisjoner, med 18 påmeldte.³⁵ Konservator Per Gjørder rapporterte om stor deltakeraktivitet; interessen for norsk folkekultur var betydelig.³⁶

Mange engasjerte seg i folkeopplysningsarbeidet. I 1960 ble Tambs-Lyche valgt til formann i Statens folkeopplysningsråd. Samme år deltok han og universitetsdirektør Arne Halvorsen ved en konferanse i Oslo om hvordan høyere utdanningsinstitusjoner skulle engasjere seg i opplysningsvirksomhet i «det nye kringkastingsmediet» (fjernsynet). Fra konferansen kom det en uttalelse om at lærestedene burde opprette faste organer for å stimulere og koordinere opplysningsarbeidet utad og sørge for forbindelsen med radio, fjernsyn og opplysningsorganisasjoner.³⁷ Mange år senere skulle UiB realisere et slikt organ.

Demokrati og informasjon

I 1960-årene økte antallet studenter fra drøyt tusen til nærmere seks tusen. Antallet ansatte vokste også sterkt.³⁸ Dette krevde betydelige organisasjonsmessige endringer. I november 1968 nedsatte DAK en komité for å foreslå reformer i universitetsorganisasjonen.³⁹ Sosialantropologen Fredrik Barth ble leder for komiteen, som fikk et omfattende mandat og en bred sammensetning. Det var tid for nytenkning og endringer. Rapporten fra Organisasjonskomiteen som kom i 1971, handlet mest om interne forhold, men den tematiserte også universitetets forpliktelser i den offentlige samtalen. Komiteen skrev om universitetets krise, som den koblet til universitetets manglende bevissthet om sitt samfunnsansvar. Opplegget for informasjon og kommunikasjon med verden omkring ble kritisert. Utgivelsen *Nytt fra Universitetet i Bergen*, som utkom annenhver uke, burde eksempelvis gis ut hyppigere. Bladet burde også inneholde mer prinsipiell universitetspolitisk debatt. Det, mente komiteen, kunne bidra til styrket demokrati.

35 Lyche 1980: 32, BA 29.9.1959.

36 Årsmelding 1960/1961: 348.

37 Årsmelding fra UiB 1960–61: 349.

38 Se kapittel 4 i bind 1 om studentene.

39 Universitetet i Bergen 1971. Tilsvarende utredninger ble også gjennomført ved UiO på samme tid.

Opplysningsavdelingen – for internt og eksternt virke

Med nye ressurser fra statsbudsjettet, blant annet en sterk vekst i posten for folkeopplysning for 1968, vedtok DAK å opprette en opplysningsavdeling.⁴⁰ Dette var nesten samtidig som Organisasjonskomiteen ble oppnevnt. Behovet for å styrke informasjonsvirksomheten ble sterkere vektlagt enn den vitenskapelige formidlingen i begrunnelsen for opprettelsen. Den sterke veksten gjorde det nødvendig å ha ansatte som hadde informasjon som sin eneste oppgave.⁴¹ Økt vekt på informasjon gjaldt både for interne og eksterne forhold. Fri kommunikasjonsflyt innenfor systemet var en forutsetning for reelt universitetsdemokrati. Det innebar at instituttene måtte sørge for at alle fikk nødvendig informasjon om avgjørelser i fakultetsråd og i DAK, men det handlet også om informasjonskanalene fra universitetets topp-plan til fagmiljøer og ansatte rundt på instituttene. I argumentasjonen for å opprette en opplysningsavdeling ble behovet for å nå fram til byens myndigheter og befolkning, i en tid preget av krevende utbygginger på Nygårdshøyden, særlig vektlagt.⁴²

I instruksene til den nye avdelingen ses en klar bevissthet om skillet mellom folkeopplysning og vitenskapelig formidling på den ene siden og intern og ekstern informasjon om universitetets virksomhet på den annen. Det siste, informasjonsarbeidet, var det mest akutt å ta fatt i, men begge deler var blant den nye sjefens oppgaver. Det kan ses spor av en spenning mellom de to delene. Det er kanskje symptomatisk at avdelingen informasjonssjef Knut Fortun skulle lede, ble hetende Opplysningsavdelingen. I Fortuns 14 år som sjef ble spenningen stadig tydeligere.⁴³ Foruten ham hadde avdelingen i 1969 en førstesekretær og en kontorassistent. Opplysningsavdelingen skulle bidra til rekruttering og studentinformasjon, organisering av etterutdanningsstilbud, intern infor-

40 St.prp. I (1967–68): 112.

41 DAK sak 134-1/1983 (vedlegg) Mulig omorganisering av opplysningsvirksomheten ved UiB, innstilling fra arbeidsgruppe oppnevnt 11.11.82. (avsnitt om historisk bakgrunn).

42 På 1960-tallet var det mye diskusjon og strid om utbyggingen av UiB på Nygårdshøyden, se kapittel 9 i bind 1.

43 Fortun var jurist fra UiO i 1948, var fra Luster i Sogn, tok artium ved Voss landsgymnas i 1938. Under okkupasjonen var han aktiv i motstandsbevegelsens illegale presse. Han kom til UiB fra Noregs ungdomslag, der han var daglig leder i over 20 år. Bakgrunnen i folkeopplysningsarbeidet var trolig viktig for tilsetningen.

masjon, formidlingsarbeid og tilrettelegging for vitenskapelig publisering.

Blant de første sakene for avdelingen var en invitasjon Rolf Tofte, journalist i BT og formann i Bergens presseforening, hadde sendt til kollegiet.⁴⁴ Foreningen planla et medlemsmøte i januar 1969 med «Universitetet og pressen» som tema. Den sterke veksten og de store utbyggingene universitetet hadde gjennomgått, tilsa at forholdet var modent for ny diskusjon. At universitetet hadde tilsatt en informasjonssjef, var ikke minst en anledning til et slikt møte, skrev Presseforeningen. Fortun sørget for at medlemsmøtet ble holdt i det nybygde HF-byggets kantine, med snitter, kaffe og mineralvann. Direktør Halvorsen innledet om utbygging av forskning og undervisning og om den fysiske byggevirksomheten, noe som kanskje opptok avisleserne mest. Hovedhensikten med møtet måtte være å få pressen i tale om hvordan den kunne støtte og aktualisere universitetets planer.⁴⁵ Pressen kunne være et nyttig redskap for universitetet – vel så mye som omvendt.

Også andre var interessert i UiB. En henvendelse i januar 1969 fra kulturavdelingen i Utenriksdepartementet er et eksempel. En BBC-journalist var på vei til Norge for å lage radioreportasje om norske universiteter. Det var planlagt besøk i hovedstaden, men også en tur til Bergen var på tale. Fortun foreslo at BBC måtte lokkes til Vestlandet med å vise fram noe som var spesielt for UiB: Jordskjelvstasjonen, som var engasjert i oljefunn på norsk sokkel og den marinbiologiske stasjonen på Espeland. Om det ble BBC-reportasje, er uvisst, men ønsket om å vise fram UiB som relevant kunnskapsleverandør for ressursutnyttelse i og under havet er interessant.

Samarbeidet med folkeakademiene fortsatte, og det ble utviklet mange kurs rundt om på Vestlandet, blant annet kurs som ledet til forberedende prøver – examen philosophicum. Studentrekruttering var også en oppgave for avdelingen. Førsteskretæren, Knut Vie, reiste rundt og informerte avgangselevne ved gymnasene i Hordaland, Møre og Romsdal, Sogn og Fjordane og Rogaland, til sammen 32 gymnas. Folkeopplysningsarbeidet var likevel fortsatt avdelingens hovedansvar, slik Fortun så

44 Sentralarkiv: Sentraladm. mappe informasjonsarbeid.

45 Sst. Håndskrevet notat fra Fortun til direktøren, 14.1.1969.

det. I en rapport halvannet år etter opprettelsen viste han til stor pågang om hjelp til kurs og seminar, særlig til faglig veiledning. Det var viktig å «stå til tenest» for opplysningsarbeidet på Vestlandet. Studiekonsulenter i faste poster trengte «fagkunnig hjelp», og UiB burde ta initiativ til å gi kunnskap til organisasjonene.

Vitenskapsskepsis og kritisk vitenskap

I sin artikkel i BA i august 1948 viste Edvard Beyer, som nevnt innledningsvis, til en krise i forholdet mellom universitetet og folket, som det nye vestlandsuniversitetet skulle bidra til å avhjelpe. I organisasjonskomiteens innstilling fra 1971, ble det også referert til en krise i dette forholdet. Mens det i 1948 handlet om folkets manglende tilgang til akademisk innsikt, var forståelsen i 1971 annerledes. Den frie vitenskapen hadde ikke bare samfunnsbyggende potensial, men også problematiske maktpolitiske og økologiske implikasjoner. Bekymringen gjaldt først og fremst naturvitenskapene, som for eksempel hadde ansvar for utviklingen av atombomben, men også samfunnsvitenskapenes produksjon av «virkemidler for sosiale og politiske formål» måtte underlegges kritisk gransking.⁴⁶ Hvordan kunnskapsutviklingen skulle kunne demokratiseres, var verken opplagt eller uproblematisk.

Forskningens mulige konsekvenser var ikke åpenlyse verken for den enkelte forsker eller for politikerne. Slik organisasjonskomiteen så det, var det nødvendig at universitetet opprettet organer og systemer som på betryggende måte kunne vurdere situasjonen og ta nødvendige grep. Å styrke den generelle opplysningen ble sett som en nødvendig beredskap mot en truende spesialisering. En begynnende vitenskapsskepsis og forståelsen av at forskningen kunne bidra til miljø- og samfunnsskadelige resultater, var typisk sist i 1960-årene. Opplysningsavdelingen formidlet i den første tiden innsikt om tema der denne skepsisen og tidens politiske bevissthet ble speilet. Avdelingen støttet aktuelle debatter med å mobilisere institusjonens ekspertise til å gi bidrag.

46 Organisasjonskomiteen 1971: 19.

Før det europeiske naturvernåret 1970 ble det arrangert en forelesningsrekke om menneskenes forhold til og ødeleggelse av naturen. Universitetsansatte foreleste. Botanikeren Knut Fægri holdt foredrag om naturvernets utvikling, særlig i Norge. Tollak Sirnes, professor i psykiatri, snakket om mennesket og giftene, Jostein Goksøyr, professor i biologi, om biologisk nedbryting av avfall. Anders Kvam, kirkeverge og formann i Naturvernforbundet, snakket om å lege sår i naturen. Olav Gjærevoll, professor i botanikk fra Trondheim og leder av komiteen for naturvernåret og senere miljøvernminister, talte om aktuell naturlovgivning. Professor i arkeologi Anders Hagen avsluttet med foredrag om forståelser av forholdet mellom natur og kultur i et lengre historisk perspektiv.⁴⁷

Også i eksterne seminarer kom tidens brennbare spørsmål klart til syne. Høsten 1969 sto Hordaland fylkesopplysningsråd for seminaret «Bygda vår i morgondagens samfunn» som gikk over tre kvelder. Statsviteren Torstein Hjellums forelesning «Svartedauden for Vestlandet» handlet om den nye «Vestlandsplanen», som var møtt med massiv kritikk. Geografen Arild Holt-Jensen fulgte opp med innlegg om flukten fra landsbygda, før sosiologen Ottar Brox foreleste om «Kva slags bygdesamfunn veks?» Seminaret ble fulgt opp med gruppearbeid og prosjektoppgaver. Samfunnsforskningen ble diskutert, både som ansvarlig for planarbeidet og som utgangspunkt for kritikken av det samme arbeidet. Studiekonsulent i fylkesopplysningsrådet, Ottar Klokkestuen, mente seminaret passet for alle som ville diskutere bygdesamfunnets framtid i en verden i endring. Kritisk holdning trengtes når eksperter sto for planlegging av samfunn i stor skala og med store konsekvenser, selv om folk sjelden ble rådspurt før planene var ferdige og vanskelig lot seg endre.⁴⁸

Opplysningsavdelingen var sekretariat for Kontaktutvalget for populærvitenskapelig virksomhet. Utvalget var bredt satt sammen av faglig ansatte og fikk seg forelagt søknadene om støtte til kurs og studiesirkler fra fagmiljøene, og etter at eksper-

47 Årsmelding 1969–70: 244.

48 Program for seminaret, Klokkestuen, 29.10.1969 (Opplysningsavdelingen, Populærvitenskapelig virksomhet).

ter hadde kvalitetssikret dem, kunne utvalget godkjenne.⁴⁹ Ørjar Øyen, dekanus og professor i sosiologi, ble eksempelvis i 1971 bedt om uttalelse til et forslag til en universitetsstudiesirkel om Betty Friedans *Myten om kvinnen* som var kommet ut på norsk.⁵⁰ Siden ble Folkeuniversitetets studiering «Kvinneforskning» godkjent. Helga Hernes sto bak, med kvinneforskere fra mange fag: Hanne Haavind, Kristin Tornes, Kari Wærness, Jorunn Hareide, Eva Lundgren og Ida Blom.⁵¹

Gjøkunge eller stekket ørn?

Bekymring for universitetets kraftige vekst, ikke minst utbyggingen på Nygårdshøyden, var foranledningen for et større debattmøte i regi av det organiserte bergenske næringsliv 30. januar 1973. Tittelen var «Universitetet i Bergen – gjøkunge eller stekket ørn?», til tross for at enkelte hadde ment formuleringen var uheldig. Bankmannen Egil Hiis Hauge var redd for at universitetsfolk kunne ta det som en insinuasjon; andre mente tittelen var svært treffende:

Universitetet [har] for lengst overskredet de fysiske grenser som en gang ble fastlagt for virksomheten på Nygårdshøyden [...]. Universitetet er i det hele tatt, også mht antall studenter, bitt langt større enn det man i 1964 forutsatte, og man bør få svar fra Universitetet hvor stort det egentlig har planer om å bli.⁵²

For å gjøre rede for hvor stort universitetet hadde planer om å bli, var rektor Arne-Johan Henrichsen og direktør Arne Halvorsen

49 I 1974 ble komiteen ledet av dosent Egil Bakka, nestformann var dosent Hans Cato Guldberg, og medlemmer var amanuensis Stein Ugelvik Larsen og avdelingstannlege Tore Tangerud, Årsmelding 1974: 51.

50 Brev fra Fortun til Ørjar Øyen 14.1.1971 (Opplysningsavdelingen, mappe universitetssirkler).

51 Brev fra Fortun til Folkeuniversitetet/Vestlandsområdet – dato uklar (Opplysningsavdelingen, sst.).

52 Referat fra forberedende møte i Bergen handelsforening 23.1.1973 (Opplysningsavdelingens arkiv). Påfallende at i all fuglemateforikken er uglen fraværende: «Universitetet – en lekker lerce som jubler høyt i sky (over hodene på oss) eller en høne som legger gull-egg» (fra Smedals manus).

invitert. Harald Smedal fra Utviklingsselskapet for næringsliv på Vestlandet ledet møtet med stram regi. Rektor fikk 10 minutter til å innlede om UiBs plass og funksjon i samfunnet, Halvorsen fikk redegjøre for den fysiske utbyggingen. Så gjorde rådmann Einar Alme Torkildsen rede for hva universitetet betydde for byen, hva gjaldt befolkning, inntekter og kostnader.⁵³ Fra Handelsforeningen ble det spurt om ikke veksten UiB hadde utløst, ville ha kommet i andre sektorer dersom byen ikke hadde fått universitetet. Noe svar ble ikke gitt. Også utvekslingen mellom universitet og samfunn mer generelt ble tatt opp. Rektor presenterte vitensressursene UiB hadde å tilby nærings- og samfunnslivet. Tydelig retorisk spurte møtelederen hvorfor ressursene ikke ble brukt i tråd med universitetets formålsparagraf. Svaret ga han selv: Det handlet om mangel på informasjon og gjensidig negative holdninger. Ifølge avisene ble temperaturen høy på møtet:

Sterkest i så måte sto formannen i Bergens Haandværk- og industriforening Rolf Valeur som mente at byens befolkning svært lite vet om universitetet, og kanskje også at interessen var deretter. På den annen side er studentene heller ikke synderlig interessert i byens ve og vel, mente Valeur, som mente at Universitetet markedsfører seg selv på en ytterst slett måte.⁵⁴

Kritikken mot innretningen av Opplysningsavdelingens arbeid var et slags hovedspor i møtet. Temaet var også tydelig i universitetets 25-årsjubileumsfeiring samme høst. Professor August Brinkmann holdt tale ved jubileumsfesten, som i BT ble gjengitt under overskriften «Bittert at Universitetet i Bergen kalles gjøkunge». Med klar henvisning til møtet i januar minnet han om at UiB bidro til at 11 000 personer med familier levde og gjorde sine innkjøp i byen:

En behøver ikke være sosialøkonom for å forstå at universitetet med sine institutter, tjenestemenn og studenter – hvor lite ønsket de enn måtte være av enkelte bergensere – er en

⁵³ Smedals detaljerte kjøreplan for møtet i Opplysningsavdelingens arkiv.

⁵⁴ BA 31.I.1973: 7.

inntektsmessig stor fordel for byen, en fordel som mang en annen norsk by misunner Bergen.⁵⁵

I 1973 ble det tatt flere initiativ for bedret samarbeid med det lokale næringslivet. I november ble Handelsforeningen og Håndverks- og industriforeningen invitert til konferanse på Vatnahalsen – et hotell ved Myrdal stasjon på bergensbanen. Ifølge oppsummeringen bidro det til å rydde vekk «mistillit og skepsis og ledet til bedre innsikt i hverandres plass og funksjon i samfunnet».⁵⁶ Innlegget fra professor Gunnar Aksnes, «Forskningen og næringslivet», ble første utgivelse i den nye populærvitenskapelige skriftserien *Godt å vite* – et resultat av samarbeidet mellom UiB og næringslivet. Det neste året ble det holdt en serie nye kontaktmøter, og innleggene ble gitt ut i serien. Et eksempel er innlegget fra psykologiprofessor Julius Marek: «Kan organisasjons- og økologisk psykologi bety noe for næringslivet og samfunnet?»; andre var Jostein Goksøyr «Livets opprinnelse på jorden» og professor Kai Krüger ved Institutt for privatrett foreslo: «Selgeransvar og produsentansvar. Utviklingslinjer i lovgivning og rettspraksis ved salg til forbruker».⁵⁷

Forskning til frokost

Tilløpet til konfrontasjon og påfølgende forsoning med næringslivsorganisasjonene i Bergen var et av mange uttrykk for at betingelsene for informasjonsarbeid var i ferd med å endre seg. Fortun hadde lenge argumentert for å forsterke avdelingen med en pressekonsulentstilling, og i 1975 gikk DAK inn for en slik utvidelse. Det var imidlertid ikke enighet i administrasjonen om innholdet i den nye stillingen. Dragkampen om utlysningen og tilsettingen gir et bilde av spenningen i forståelsen av hva informasjonsvirksomheten skulle innebære.

Fortun var fullt klar over at opinionsdannelsen i samfunnet var blitt annerledes, og at samarbeidet med pressen måtte skje på andre måter enn før. Likevel mente han at *Nytt fra Universitetet i*

55 BT 31.8.1973: 5.

56 Notat 28.2.1974, UNV Bergen.

57 Brev fra Krüger til Fortun 7.10.1974.

Bergen var institusjonens mest utadrettede kanal og måtte styrkes. Ifølge Fortun var det avgjørende at en pressekonsulent hadde akademisk bakgrunn og god kjennskap til forskning og undervisning. Stoff måtte hentes fram og gis en populær form, derfor kunne det vanskelig bli tale om andre enn «kandidatar med embetseksamen av høyeste grad».

Assisterende direktør Magne Lerheim så det annerledes. For ham var det viktigere at den nye medarbeideren skulle arbeide med å påvirke journalister i pressen, enn å ruste opp egne organer. I samråd med universitetsdirektør Halvorsen ble forslaget til utlysningstekst endret.⁵⁸ Slik Lerheim så det, led den eksterne opplysningsvirksomheten for universitetets lokalmiljø, under satsingen på populærvitenskapelig formidling. I kollegiets begrunnelse for stillingen (i forslag til statsbudsjett) var det lagt vekt på at universitetene i større grad enn før var nødt til å vise opinio- nen, organisasjonene og offentlige organer sin virksomhet. Derfor hadde kollegiet tatt sikte på å «knytte til seg en person med lang journalistfering, eller erfaring fra andre massemedia».⁵⁹

Det var altså en bekymring for at innsatsen i folkeopplysningens tjeneste stilte informasjonsarbeidet om universitetet i skyggen. I en del fagmiljø var det også skepsis til den begynnende profesjonaliseringen av informasjonsarbeidet. Skulle pressekon- sulenten først og fremst føre pressen med strategisk og universi- tetspolitisk informasjon, eller med nyheter fra forskningsfronten?

Dragkampen fortsatte i tilsettingsprosessen. Etter grundig vurdering av søkerne til stillingen endte Lerheim og Fortun med hver sin rangering. I notat til sjefen, Halvorsen, vektla Lerheim at uenigheten særlig gjaldt arbeidet med *Nytt fra Universitetet i Bergen* og om pressekonsulentens arbeid rettet mot det bergenske pressemiljøet.⁶⁰ Han innstilte Bjørn Johansen, som hadde 20 års erfaring fra avisen Dagen og hadde vært innstilt til Bergen bys kulturstipend, foran Einar Ådland som var Fortuns foretrukne kandidat. Lerheim la vekt på at Ådland nok hadde best utdanning av søkerne, og dessuten nærmere kontakt med flere miljø, men at

58 Håndskrevet notat fra Lerheim til Fortun 22.1.1975.

59 Notat fra Lerheim til universitetsdirektøren 11.11.1975. Opplysningsavdelingens arkiv (personalsaker).

60 Sst.

Johansen kanskje kjente Bergen bedre. For Fortun var nærheten til det akademiske og bredere kjennskap til Vestlandet viktigere enn bergensstilhørigheten. Kollegiet fulgte Fortuns innstilling, og direktøren tapte. Kollegiet, med universitetets fem dekaner, universitetsdirektøren og representanter fra ansatte og studenter, ville heller ha en kandidat med fagbakgrunn enn en journalist.

Pressesekretær Ådland ble viktig for informasjons- og formidlingsarbeidet ved UiB. I et intervju etter ti år anslo han at to tredjedeler av tiden gikk med til forskningsformidling. På spørsmål fra fagbladet *Journalisten* bekreftet han at det nok kunne være en viss mistillit overfor journalister blant mange vitenskapsfolk, men hans erfaring var likevel at de fleste forskere var villige til en profesjonell journalistisk presentasjon av sin faglige virksomhet. Samtidig undervurderte mange journalister «vanskelighetsgraden i vitenskapelig stoff og overvurderer egen kompetanse. Dette er egentlig uttrykk for en misforstått yrkesstolthet».⁶¹ Det var akkurat dette Fortun hadde vektlagt i argumentasjonen for Ådlands kandidatur; for å kunne formidle vitenskap populært var faglig innsikt nødvendig. Det var fortsatt ambisjonen å spre vitenskapelige tenkemåter til befolkningen i demokratiets navn, men størst interesse i mediene fikk saker som handlet om folks helse, om været – og det virkelige gjennombruddet for pressetjenesten, kunne Ådland fortelle, kom med en artikkel om vepsestikk.

Ådlands refleksjoner står gjengitt i *Mellom forskere og massemedia: Forskningsformidling i praksis*, en rapport fra 1985 som ble utarbeidet på oppdrag fra NAVFs Råd for forskning for samfunnsplanlegging (RFSP) av medieforskeren Martin Eide. Den ga oversikt over organiseringen av formidlingsarbeidet ved forskningsinstitusjonene i landet. Som vignett brukte Eide to sitater: definisjonen på populærvitenskap fra *Den omvendte familie*boken: «vitenskapelig stoff som er fremstillet slik at det blir uforståelig også for fagfolk», og Ole Didrik Lærums hjertesukk fra 1980: «En forsker som i tide og utide går ut med resultater til massemediene er litt suspekt, særlig hvis han taler i forståelige vendinger.»⁶² Medisinprofessor Lærum ønsket et oppgjør med «det vitenskapelige gravaltvoret». I et intervju i *Dag og Tid* i 1981 om «Den forun-

61 *Journalisten*, organ for norsk journalistlag, nr. 4 1985, gjengitt i Eide 1985: 94.

62 Eide 1985.

derlige vitenskapen» oppfordret Lærum til humor og ydmykhet i omgang med forskningens resultater:

Å forske er som å spele klespoker med Naturen. Det er vi som definerer spelereglane og vi står fritt til å endre på regelverket etter vårt eige hovud. Likevel tek Naturen ofte siste stikk og forskaren sit att med skamma, avkledd og naken.⁶³

Da Lærum ti år senere var valgt til UiB-rector, kom kampskriftet «Forskning til frokost».⁶⁴ Formidling av forskningens resultater og tenkemåter var altså fortsatt viktig ved UiB.

Universitetet i informasjonssamfunnet

Universitetenes status, autoritet og rolle i samfunnet er av en rekke grunner ganske annerledes enn for noen tiår siden. Mye kan knyttes til de høyere utdanningsinstitusjonenes kraftige vekst. Mens både lærere og studenter i universitetssystemet for ikke så lenge siden tilhørte en privilegert samfunnselite, tar flertallet av ungdomskullene i dag høyere utdanning. Det er langt flere studenter enn tidligere, men også flere universiteter, som konkurrerer seg imellom om de samme ungdomskullene. Markedsføring er blitt et selvfølgelig og nødvendig aspekt. Tilliten til akademisk kunnskap er avgjørende i en situasjon der politisk styring i økende grad hevdes å være basert på slik kunnskap, samtidig som tilgjengeligheten på mer og mindre vitenskapelige fakta og konklusjoner er større enn noensinne. Kunnskapssamfunnet og masseuniversitetet, digitalisering og globalisering har endret universitetet som organisasjon, som ideal og som samfunnsaktør.

Utviklingen av arbeidet med informasjon ved UiB må forstås på en slik bakgrunn. Profesjonaliseringen og integrasjonen av informasjonsarbeidet i universitetets ledelse, i planer og strategier, er sentrale tema i det videre. Parallelt er det vokst fram en ny vitenskapelig interesse for mediasamfunnet og samfunnsendringene som universitetene befinner seg i. Medieforskerne ga premisser

63 Tandstad 1981.

64 Lærum 1991.

og ikke minst kritiske refleksjoner om den nye offentlighetens struktur og om hvordan yringsrommet er avgrenset – teknologisk, sosialt og etisk.

Nye strukturer for opplysningsvirksomheten

Da Fortun søkte avskjed ved oppnådd pensjonsalder i april 1983, åpnet det seg en mulighet for nytenkning i arbeidet med opplysning, informasjon og kommunikasjon ved UiB. I løpet av Fortuns 14 år som informasjonssjef, med ansvar for formidling og folkeopplysning, intern og ekstern informasjon, var veldig mye endret. En omorganisering av informasjonsarbeidet hadde da vært diskutert en tid. Dette var ikke resultat av noen kritikk av Fortuns avdeling, den hadde gjort en god jobb, men sentrale arbeidsoppgaver kunne løses mer praktisk med en ny modell og en styrking av opplysningsarbeidet.⁶⁵ Planen var å fordele Opplysningsavdelingens oppgaver mellom tre enheter. Pressesekretær Ådland skulle lede en pressetjeneste og formidle forsknings- og universitetsstoff til pressen, utgivelsen av *Nytt fra Universitetet i Bergen* og all utadrettet informasjon, bortsett fra ren studieveiledning. Informasjon til studenter skulle overtas av Fakultetenes fellestjeneste, ledet av konsulenten i avdelingen, Knut Vie, som også skulle ta seg av ekstern kursvirksomhet, etter- og videreutdanning. Intern informasjon og opplæring skulle Personalavdelingen stå for. Stillingen etter Fortun skulle ikke lyses ut.

Endringen synliggjorde spenningen mellom populærvitenskapelig formidling og opplysningsarbeid på den ene siden og informasjon om virksomheten på den annen. Det var en deling mellom folkeopplysning med foredrag og kursvirksomhet og målrettet samarbeid med pressen om forsknings- og universitetsstoff, som ledd i en profilering av institusjonen. Det er slående hvordan deler av opplysningsvirksomheten, som «Lørdagsuniversitetet» og «Åpent hus», nå ble framhevet som markedsføringstiltak – som del av universitetets faglige ansikt utad. Tiltakene var sentrale i «universitetets presentasjon av seg selv» og hørte logisk inn

under universitetets administrative ledelse. Historiker Johannes Løvhaug beskriver maktforskyvningene i offentligheten som en «medialisering» i historien om UiO; autoriteten var på en måte utfordret av de kommersielle massemedienes logikk, og både formidling av vitenskap og presentasjon av universitetets virksomhet generelt måtte skje på mediernes premisser.⁶⁶

Samarbeidet med folkeopplysningsorganisasjonene, som hadde vært viktig i Fortuns tid, ble delegert, og fakultetene fikk ansvar for koordinering og godkjenning av studiesirkelene. Publikasjonsutvalget, som også ble oppnevnt av kollegiet, ble nedlagt. Utvalget hadde hatt oppgaver med universitetets felles utgivelser, som årsmeldinger, *Naturen* og ulike årbøker.⁶⁷

I høringsrunden om omorganiseringen kom en del ganske sterke motforestillinger. Til tross for at ledelsen sa at det dreide seg om å styrke informasjonsarbeidet, oppfattet mange nedleggelsen av avdelingen og stillingen som informasjonsdirektør som det motsatte. Rådet for opplysningsvirksomhet var bekymret for omleggingen og kritiske til prosessen; det var ikke blitt trukket inn før planene var så å si klare. Rådet mente en tettere forbindelse mellom universitetsledelsen og pressetjenesten enkelt kunne vært oppnådd uten nedlegging av Fortuns avdeling. Tiltak for å effektivisere kunne være på sin plass, og det var nødvendig å knytte til seg dataekspertise for å legge opp til et databasert informasjonssystem, men en egen opplysningsavdeling var vesentlig for effektiv og god kontakt med samfunnet.⁶⁸

Slike bekymringer til tross, i juni 1983 vedtok kollegiet endringen, men under forutsetning av at informasjonsvirksomheten ble utredet prinsipielt, og at organiseringen ble drøftet på nytt innen to år. Arbeidet viste seg å trekke i langdrag. Først i februar 1987 ble det nedsatt en komité for vurdering av universitetets utadrettede virksomhet.⁶⁹ Den var bredt sammensatt med dekanus Ole-Jørgen Johannessen, HF-fakultetet, fakultetssekretær Edmund Utne, SV-fakultetet, oppdragsdirektør Kristen Haugland,

66 Løvhaug 2011: 396.

67 Se Årsmelding 1969–70: 244 for beskrivelse av publikasjonsutvalgets oppgaver. I 1974 var fem vitenskapelig ansatte medlemmer (med varamedlemmer) i utvalget, som ble ledet av universitetsdirektøren. Årsmelding 1974: 52.

68 Notat «Omorganisering av opplysningsvirksomheten», vedlegg til DAK-sak 184/1983.

69 DAK-sak 27/1987.

samt to eksterne: informasjonsleder Stig Ottesen i Statoil og rektor Per Olav Reinton ved Norsk journalisthøgskole. Sosiologen Martin Eide, førstekonsulent ved Seksjon for medietjeneste, ble sekretær.

Det moderne informasjonssamfunnet definerte rammene for komiteén som skulle utrede UiBs framtidige informasjonsarbeid. Rapporten *Universitetet i informasjonssamfunnet* var klar i januar 1988.⁷⁰ Den tok opp samfunnsmessige utviklingstendenser, som overgangen fra det byråkratiske samfunnet til et lobbysamfunn og en ny, offentlig informasjonsideologi. Det innebar plikt til å informere åpent om virksomheten; lobbysamfunnet gjorde det tvingende nødvendig å nå fram til politiske beslutningstakere og allmenheten. Informasjonsarbeidet ved UiB måtte bygge både på en servicetanke og på et ønske om å hevde seg i «en nødvendig innsats for oppmerksomhet og ressurser».⁷¹

Rapporten ble sendt til høring, og en implisitt spenning mellom informasjon og formidling ble igjen tydelig. Både SV- og MN-fakultetet var bekymret for at arbeidet med å formidle forskning skulle komme i skyggen av «den administrative informasjonen». MN-fakultetet var enig i at det var viktig å synliggjøre UiB som institusjon, men det var uheldig å gjøre all informasjonsvirksomhet til et virkemiddel i påvirkningen av offentlige myndigheter og samfunnet ellers. Komiteen hadde oversett vel så viktige oppgaver, som å gi verden en oversikt over forskningen ved UiB.⁷² Universitetets informasjonsvirksomhet måtte omfatte all formidling, i vitenskapelige og i populærvitenskapelige publikasjoner. MN-fakultetet mente valget av et smalt informasjonsbegrep var uheldig; en ny informasjonsavdeling ville ha betydning for all informasjonsvirksomhet, vitenskapelig publisering måtte med.⁷³

I kommentarene til høringsvarene la universitetsdirektøren i sakspapirene vekt på at en opprusting av informasjonstjenestene var helt avgjørende for at UiB skulle kunne oppfylle sin målsetting og få økt tilgang til ressurser, både fra offentlig og privat sektor.

70 Brev fra DAK til Kultur- og vitenskapsdepartementet 23.3.1988. Vedlegg til DAK-sak 185A/1988, 16/12-88.

71 «Universitetet i informasjonssamfunnet», s. 3.

72 Brev fra SV-fakultetet (dekanus Knut Dahl Jacobsen og fakultetssekretær Edmund Utne) 8.3.1988, vedlegg til sak 54-2-1988.

73 Brev fra MN-fakultetet 11.3.88, vedlegg til DAK-sak 54/1988.

Synlighet i offentligheten var alfa og omega; UiB kunne ikke overlate til andre å definere sin egenart. Bare med målrettet satsing på «identitetsbygging og utadrettet informasjonsarbeid» kunne samfunnets forståelse av universitetet og verdien av forskning og høyere utdanning preges.⁷⁴

Faglig informasjon – og informasjonsfag

Innspillet fra Institutt for massekommunikasjon (som ble opprettet i 1986) hadde en annen inngang enn bekymringen fra fakultetene. Kritikken fra medievitenskapelig hold gjaldt også at komiteens mandat hadde vært for snevert, men ikke først og fremst fordi vitenskapelig publisering ikke var tatt med. Instituttet savnet en mer offensiv holdning fra universitetets side, basert på kunnskap om forskningsformidling og informasjonsbehov.⁷⁵ Innstillingen hadde ikke, mente instituttet, tatt høyde for at god kommunikasjon var en toveisprosess. Problemet var nærmest utelukkende behandlet i et sender-perspektiv, noe som var svært uheldig. Mottakernes eller brukernes betydning og rolle i kommunikasjonsprosessen var i liten grad tatt hensyn til. Det som trengtes var å få et informasjonssystem som kunne sikre «best mulig kontakt mellom universitetet som kunnskapsformidler og ekspertorganisasjon, og viktige mottaker- eller brukergrupper utenfor universitetet». Instituttet mente at innstillingen, tross navnet, i for liten grad tok inn over seg hva «informasjonssamfunnet» faktisk innebar. Det kommunikasjonsfaglige miljøet hadde kunnskap og erfaring som kunne bidra til utviklingen av informasjonsarbeidet.

Spissformulert kan det kanskje sies at mens høringsuttalelsen fra MN-fakultetet var opptatt av informasjonsarbeid som informasjon om vitenskap, bygde medieinstituttet sin kritikk på vitenskap om informasjon. I faghistorien til dagens Institutt for medievitenskap legges det vekt på dets dobbelte opprinnelse: i

74 Fra notat som vedlegg til DAK-sak 54-3/1988.

75 Brev fra Institutt for massekommunikasjon, ved Kirsti Thesen Sælen til universitetsdirektøren 13.3.1989. UiB sentralarkiv, 003.22.

informasjonsvitenskap og massekommunikasjon.⁷⁶ De to tok litt forskjellig utgangspunkt med hensyn til hvordan nye teknologier og systemer for håndtering og distribusjon av informasjon endret maktstrukturer og kulturelle systemer.

Høsten 1969 bevilget Stortinget et professorat i informasjonsvitenskap ved UiB.⁷⁷ Forslaget var professorene Ludvig Holm-Olsens (rektor 1960–65) og Stein Rokkans. Både samfunnsfagene, ikke minst faget Rokkan selv representerte, og en del humanistiske fag tok tidlig i bruk massedata og kvantitative analysemetoder som de nye maskinene muliggjorde. I 1972 ble Svein Nordbotten utnevnt som den første professoren i informasjonsvitenskap. Han var økonom og hadde arbeidet i Statistisk sentralbyrå.

Nordbotten ble med i den nasjonale komiteen for informasjon og dokumentasjon, Norindok, nedsatt i 1969 som en oppfølging av vedtak på OECDs vitenskapsministermøte i Paris i mars 1968 om å styrke de vitenskapelige dokumentasjonsmiljøene i medlemslandene.⁷⁸ Norindok ble underlagt Riksbibliotekstjenesten, et statlig samordningsorgan for fag- og forskningsbibliotek i Norge. Bibliotekene var tiltenkt en nøkkelrolle i kommunikasjonen mellom myndigheter og vitenskapelige fagmiljø. Informasjonsvitenskapen kom inn i et felt med tradisjonsrike bibliotek, ny datateknologi og ambisjoner om å nyttiggjøre seg tilgjengelig dokumentasjon og informasjon i en helt ny skala. SINTEF-direktør Karl Stenstadvold ledet komiteen, noe som kan ses som et tydelig tegn på den teknologiske orienteringen arbeidet fikk.

Det var ikke overraskende at Norindok sto bak Informaticadagene, en messe for faglig informasjon, arrangert vinteren 1972 i Bergen, Trondheim og Oslo. Informatica-messen handlet om EDB-utvikling og universitetenes ansvar for å håndtere overfloden av informasjon på vegne av forvaltningen og publikum. Innslagene i programmet handlet alle om hvordan det var best å manøvrere i det nye informasjonssamfunnet, med overskrifter som «Er det viktigere å kunne finne enn å vite?», «Får de som styrer og steller den viten som teller?» og «Kommunikasjonsproblemer

76 <https://www.uib.no/infomedia/38025/om-instituttet>

77 St.prp. I (1969–70): 109, Kirke- og undervisningsdepartementet.

78 Tveterås 1974: 26.

mellom forskerne og allmenheten, og forskere imellom».⁷⁹ Bergensavisene dekket arrangementet, og 16. februar ble det begeistret slått fast i et større oppslag i BT at «vi kunne spart millioner hvis vi visste hva andre vet».⁸⁰ Her ble *informasjon* forstått som den overveldende mengden av uorganiserte data, opplysninger og brokker av kunnskap som fantes i det moderne samfunnet. Den nye datateknologien ga nye muligheter for å gjøre informasjonen nyttig og tilgjengelig.

Den andre fagtradisjonen som også ble til medievitenskap, massekommunikasjon, hadde et litt annet fokus. Her var de kulturelle og sosiale betingelsene for produksjon og bruk av informasjon det interessante; kanalene for informasjonsstrømmene var i denne forståelsen ikke nøytrale budbringere, men i høyeste grad meningsskapere. Massemediene ble et aktuelt kultur- og samfunnsfaglig tema i 1970- og -80-årene – og et felt for politisk styring.⁸¹

Også for utviklingen av faget massekommunikasjon i Bergen spilte Rokkan en sentral rolle. På oppdrag fra NAVF skrev han, sosiologen Per Torsvik og Leif Holbæk-Hanssen fra NHH en innstilling om medieforskning i Norge, som resulterte i opprettelsen av et sekretariat for medieforskning i Bergen i 1972, med Torsvik som leder.⁸² Samme år ble Nordisk dokumentasjonssentral for massekommunikasjon, NORDICOM, etablert. Den norske avdelingen ble lagt til Bergen, og Kirsti Thesen Sælen ble ansatt som dokumentarist.⁸³

UiB fikk altså et rikt miljø for informasjonshåndtering og medieforskning. Dette skjedde samtidig som samfunnsvitenskapene i Bergen fikk en hovedrolle i arbeidet med maktutredningen fra 1972. Medieviterne deltok, og arbeidet kom til å bidra til å styrke og befeste fagmiljøet.⁸⁴ Mediesosiologi vakte interesse blant hovedfagsstudenter i sosiologi, og snart ble mediekunnskap et eget fag. Allerede på 1960-tallet hadde Mykland-komiteen, med deltakelse fra NHH, CMI og UiB, nedsatt for å utrede utbyg-

79 Program for Informatics, for eksempel BT 15.2.1972.

80 BT 16. februar 1972: 21.

81 Se NOU 1983: 3 Massemedier og mediepolitikk.

82 Torsvik, Rokkan & Holbæk-Hanssen 1972.

83 Omtale av Torsvik (1925–1998) i *Norsk medietidsskrift*, 5, s. 123–126, Årsmelding 1986: 400.

84 Se også kapittel 7 i dette bindet.

ging av de samfunnsvitenskapelige fagene i Bergen, understreket behovet for en teoretisk journalistikk-rettet utdanning.⁸⁵ Tidlig i 1980-årene kom et lignende initiativ fra journalistmiljøet i Bergen, som også foreslo å opprette et mediefag.⁸⁶ Et grunnfag i massekommunikasjon kom i gang høsten 1985, fra 1. januar 1986 innenfor rammene av et eget institutt, med dobbelt tilknytning til HF- og SV-fakultetet.

Det var altså fra dette miljøet rapporten *Universitetet i mediesamfunnet* i 1989 ble kritisert for ikke å bruke tilgjengelig ekspertise i valg av universitetets informasjonsstrategier. Om det var en direkte sammenheng, er uvisst, men for å omsette analysene i rapporten i konkrete tiltak ble Kjartan Rødland, tidligere sjefsredaktør i BT, knyttet til Institutt for massekommunikasjon som spesialrådgiver. Instituttbestyrer Olav Vaagland, daværende forsker Martin Eide og Rødland foreslo så en ny struktur for informasjonsvirksomheten ved UiB.⁸⁷ Rødland deltok i utvikling av undervisningstilbud; særlig var han opptatt av å få organisert praksisplasser for grunnfagsstudentene i mediekunnskap. Slike konstellasjoner, med fagansatte, mediebedrifter og universitetsledelsen, ble typiske for utviklingen av informasjons- og kommunikasjonsvirksomheten ved UiB, ikke minst når det gjaldt det som hadde å gjøre med bruken av «nye medier».

Formidling i nye medier

I arbeidet med Universitetsplan 2000 ble det lagt vekt på bruk av nye medier. Hva som skulle forstås med «nye medier», var ikke helt klart, og det ble foreslått å bruke uttrykket «medier som universitetet til nå i liten grad har brukt». Det gjaldt radio, fjernsyn, telematikk, nye telekommunikasjoner for informasjonsoverføring, databaser, teledata og videogrammer.⁸⁸ Selv om uttrykket kanskje var treffende, hadde det lenge vært bevissthet om mulighetene i ny teknologi for undervisnings- og formidlingsformål.

85 Innstilling om utbygging av samfunnsvitenskapelige fag i Bergen 1963.

86 <https://www.uib.no/infomedia/38025/om-instituttet>

87 Skriv fra Vaagland og Eide til univ.dir. datert 3.4.1989 («Universitetet i informasjonssamfunnet»).

88 Vedlegg DAK-sak «Universitetet i informasjonssamfunnet», mai 1989.

Ny teknologi ble tidlig viktig for samfunnsforskningen og for universitetsbibliotekets oppgaver og ansvar overfor studenter og ansatte og den videre offentligheten. Mange hadde vært opp-tatt av mulighetene som lå i etermediene og særlig i fjernsynet. Fjernsynsmediets utfordring var som nevnt også del av argumen-tasjonen for å opprette en egen avdeling for informasjonsarbeid allerede i 1960.

I 1965 behandlet DAK en henvendelse fra Kirke- og under-visningsdepartementet om organisering av voksenundervisning i radio og fjernsyn. Både rektor og direktør mente at dette var et felt med svært interessante muligheter, og forutsatte at universi-tetet ble trukket inn i videre utredningsarbeid.⁸⁹ Utviklingen av fjernsynsbaserte fjernundervisningsopplegg skulle bli en viktig del av det som fortsatt kan kalles folkeopplysningsarbeidet ved UiB. Kompetansen og fagmiljøet som ble bygget opp i forbindelse med dette arbeidet, ble dessuten en betydelig samarbeidsarena mellom det medievitenskapelige miljøet, informasjonsavdelingen i forskjellige faser og mediefaglige produksjonsinteresser utenfor universitetet.

I høringen av Universitetsplan 2000 i 1987 var ikke AV-avdelingen høringsinstans, men den meldte seg likevel med et innspill til forslaget om å opprette et mediesenter med utgangs-punkt i AV-avdelingen.⁹⁰ Senteret skulle ifølge forslaget ha stu-diofasiliteter og et produksjonsteam på 4–6 personer i tillegg til stillingshjemplene som lå i avdelingen. Ikke minst gjorde de nye mulighetene i kabel- og satellitt-TV dette interessant for UiB: «Også på ren kommersiell basis er det voksende etterspørsel etter undervisnings- og opplæringsprogrammer [...] som trolig mulig-gjør ekstern delfinansiering.» AV-avdelingen hadde erfaring fra utvikling av et delfagstilbud i lokalhistorie, og dette burde kunne nyttiggjøres også for andre fag.

Innspillet var undertegnet AV-sjef Knut Olav Aslaksen og Olav Vaagland, leder for kontaktutvalget for AV-avdelingen og styrer ved Institutt for massekommunikasjon. Det var tette forbindelser, og utsikten til at infrastruktur og kompetanse i et mediesenter kunne styrke mediefagene, var viktig. Audiovisuell

89 DAK-sak 324/1965.

90 Brev fra AV-avdelingen 26.2.1987 Universitetsplan 2000.

avdeling var blitt opprettet i 1972 for å tilrettelegge for bruk av tekniske hjelpemidler og bistå forelesere som hadde problemer med overheadmaskiner og annet utstyr. Avdelingen hadde også en viktig funksjon for Opplysningsavdelingen, særlig med å skaffe og klargjøre illustrasjoner til *Nytt fra Universitetet i Bergen*. Avdelingen fikk også teknisk utstyr til å lage undervisningsvideoer; slik ble grunnen lagt for det som ble universitetets produksjonsselskap. I 1985 fikk UiB konsesjon for lokale TV-sendinger. Som et ledd i forsøksvirksomheten ble det også produsert innhold for eksterne oppdragsgivere.⁹¹

At AV-avdelingen ble viktig for UiBs ekspansive satsinger i mediefeltet, var knyttet til utviklingen av universitetspedagogikken.⁹² Da Lars Skjold Wilhelmsen i 1972 ble leder av avdelingen, fikk den ansvar for undervisning om universitetspedagogikk. I 1988 gjenoppsto AV-avdelingen som mediesenter. Da ble koblingen mellom mediesenteret og mediefagene understreket, og Institutt for massekommunikasjon fikk en representant i styret. Samtidig fortsatte samarbeidet med universitetspedagogene, og i 1990 ble Senter for videre- og etterutdanning (SEVU) til.⁹³ Det handlet ikke minst om eksamensrettede tilbud om fjernundervisning, der universitetets mediesenter stod for produksjon og distribusjon.⁹⁴

To eksempler kan nevnes. I 1986 ble delfaget «Bergen og omland gjennom tidene» gjennomført i regi av AV-avdelingen som et fjernsynsbasert undervisningsopplegg for aller første gang. Med positive erfaringer med dette pilotprosjektet ble det arbeidet med et nytt opplegg i norsk historie.⁹⁵ Planene ble utviklet i samarbeid mellom NRK fjernsynet ved programredaktør Jens Gunnar Mjaaland, historieprofessor Knut Helle og sjef for AV-avdelingen Aslaksen. Et tilsvarende opplegg i miljølære, «Tilfellet Tellus», ble også godkjent, og begge oppleggene ble satt i gang høsten 1991.⁹⁶

UiB var tidlig ute med TV-tilbud, men tok ikke «sikte på noen monopolstilling» for universitetsutdanning via fjernsyn.

91 Notat om Universitetets mediesenter, 1990, kap. 1.2. Historikk. Se også Årsmelding 1993: 11, 40.

92 Se også kapittel 5 i bind 2.

93 Årsmelding 1991: 24.

94 Se utvalgsinnstilling om Universitetets mediesenter, 1990.

95 Vedlegg DAK-sak 196/1990.

96 Skåden 1991.

Samarbeidet mellom fagmiljøene og AV-avdelingen la grunnen for UiBs status som knutepunkt for fjernsynsbasert utdanning innenfor det nye *Norgesnett* for høyere utdanning.⁹⁷ I sakspapirene til kollegiets behandling av opprettelsen av delfag i norsk historie som fjernundervisning, ble betydningen av den audiovisuelle satsingen understreket. Erfaringene mediesenteret hadde fått med produksjon av undervisningsprogrammer – og satsing på utstyr i «Mediehuset på Nøstet» – var viktige.⁹⁸

Medieby og TV-dager

Nordiske TV-dager gikk av stabelen for første gang i Bergen i juni 1988. Dekningen i BT fokuserte på fjernsynsdirektør Tor Strands antydning om at «Norge Rundt»-redaksjonen kanskje skulle flyttes til Bergen. På spørsmål om en mulig ny norsk TV-kanal var han unnnvikende; han ville ikke spekulere over om Norge skulle få en ny TV-kanal, og særlig ikke om den skulle få sete i Bergen. Til det mente han «de politiske hallingkastene hadde vært for mange».⁹⁹

TV-dagene ble arrangert annethvert år, i utgangspunktet som et samarbeid mellom Bergen kommune, UiB og NRK. Oppbyggingen av et sterkt mediefaglig miljø i Bergen ble snart et argument i spørsmålet om lokalisering av en ny, norsk, reklamefinansiert TV-kanal. Da de Nordiske TV-dagene ble arrangert i 1990, var TV 2-lokaliseringen ikke avgjort, men et hovedtema ved konferansen, som hadde «morgendagens fjernsyn» som hovedoverskrift.¹⁰⁰ Da TV-dagene ble arrangert i 1992, var det bare uker til de første TV 2-sendingene – fra Bergen, og i 1994 var TV 2 medarrangør. Nytt i 1994 var det at den nye stiftelsen «Bergen Media By» var arrangør. Stiftelsen skulle «styrke miljøet for produksjon av levende bilder i Bergen og Hordaland».¹⁰¹ Arrangementskomiteen hadde representanter fra Bergen kommune, NRK, TV 2 og UiB,

97 Stortinget ba regjeringen opprette et norgesnettråd i samsvar med regjeringens forslag i mars 1997, jf. St.forh. 06.03.1997, 2578–87, 2630. Dette var del av utredningen om høyere utdanning fra 1988, NOU 1988: 28, *Med viten og vilje*, ledet av Gudmund Hernes. Norgesnett skulle bidra til mer samordning mellom de høyere utdanningsstedene.

98 Notat «Opprettelse av delfag i norsk historie som fjernundervisning», DAK-sak 196/1990.

99 BT 10.6.1988: 44.

100 Dagbladet, torsdag 9.5.90, s. 35.

101 Rapport Nordiske TV-dager 1994.

fra Mediesenteret, massekommunikasjonsfaget og direktøren for UiBs nye Informasjonsavdeling fra 1992, Oddmund Søilen.

Informasjonsavdelingen ble resultatet av prosessene som fulgte etter rapporten *Universitetet i informasjonsfunnet*. I 1990 var det ny ledelse ved UiB, Ole Didrik Lærum var valgt til rektor høsten 1989, og Kåre Rommetveit ble universitetsdirektør fra 1.1.1990. I den første årsmeldingen de to signerte, den for 1989, ble styrkingen av informasjonsarbeidet vektlagt, og selve meldingen var også helt ny – kort, bruksvennlig og rikt illustrert.¹⁰² Mens kjernen i årsmeldingene tidligere var fakultetene og instituttene, med tall om utdanning og lister over publikasjoner, ble meldingene på 1990-tallet skrevet etter 1989-mønsteret.¹⁰³

Kommunikatorene kommer

Nye endringer skjedde med universitetene på 1990-tallet, det gjaldt også arbeidet med informasjon, formidling og samarbeidet med ulike grupper av samfunnsaktører. Ikke minst har ny digital teknologi åpnet for helt nye tiltak og arbeidsmåter, og nye kontaktflater. Den nye universitetsloven fra 1995 fikk en bestemmelse som la opp til åpne møter i kollegiet, og fra 2014 kunne universitetsstyrets møter følges digitalt av alle.¹⁰⁴ Studentene blir ikke lenger presentert for UiB ved reisende representanter på besøk ved fylkenes videregående skoler eller utdanningsmesser, men via sosiale medier. Den nye teknologien har spilt en vesentlig rolle også for nye måter å formidle forskningens resultater og innsikter på.

Informasjonsarbeid og forskningsformidling

Etter omorganiseringen og opprettelsen av Informasjonsavdelingen i 1992 holdt antallet informasjonsårsverk seg nokså stabilt gjennom 1990-tallet, før det økte noe på slutten av tiåret. I års-

102 Årsmelding 1989 for Universitetet i Bergen.

103 Se årsmeldingene fra 1989–1995.

104 Jf. Ot.prp. nr. 85 (1993–1994): 56.

meldingene dette tiåret rapporteres det fyldig fra det som nå ble omtalt som «Formidling og samfunnskontakt».¹⁰⁵ I 1993 ble det holdt 3160 foredrag, publisert 575 kronikker eller populærvitenskapelige artikler og holdt 170 populærvitenskapelige foredrag. Antallet besvarte henvendelser fra publikum økte. Internavisen På Høyden ble lansert og kom med 19 nummer. *Nytt fra Universitetet i Bergen* var fortsatt ekstern hovedkanal. Forskningsformidling var prioritert. Informasjonsavdelingen formidlet kontakt mellom forskere og media og la til rette for nye formidlingsformer, ikke minst gjennom fjernsynet. Arrangementet Lørdagsuniversitetet presenterte ny forskning, og *Naturen* ble fortsatt gitt ut av UiB. Universitetets mediesenter (UMS) delte hus med TV 2. I 1993 ble produksjonsselskapet Univisjon AS dannet.¹⁰⁶

I 2001 brukte UiB 12 årsverk til informasjonsarbeid, to år senere var tallet mer enn doblet.¹⁰⁷ I 2003 ble Informasjonsavdelingen erstattet av Formidlingsavdelingen. Den skulle forene informasjonsvirksomheten og produksjonsmiljøene i mediesenteret. Denne endringen sluttet på sett og vis ringen: Med overskriften «formidling» ble arbeidet med folkeopplysning, forskningsformidling og intern og ekstern informasjon igjen samlet. Torny Aarbakke ble tilsatt som direktør for Formidlingsavdelingen. Hun hadde vært informasjonssjef ved NHH og informasjonsrådgiver da NHHs rektor Victor Norman (H) var statsråd.¹⁰⁸ Avdelingen flyttet inn i avishuset Bergens Tidende flyttet ut av, og overtok både TV-studio og utstyr. Antallet medarbeidere økte, men avdelingens relative størrelse (i forhold til alle ansatte ved UiB) var aldri større enn i 2003.¹⁰⁹

Som på 1970-tallet var UiBs forhold til byen og næringslivet et tilbakevendende tema. Ved flere anledninger var det oppslag i pressen om manglende interesse fra UiB for kontakt med samfunns- og næringslivet i Bergen. Høsten 2008 gikk BT kraftig ut mot universitetets ledelse, særlig mot rektor, Sigmund Grønmo, og særlig for lite næringslivsengasjement.¹¹⁰ Avisen argumenterte

105 Se f.eks. Årsmelding 1993: 11–15.

106 Årsmelding 1993: 11.

107 Nygård 2017: 72.

108 Bergensavisen 7.2.2003.

109 Nygård 2017.

110 BT 4.10.2008:1, 14, 15, BT 5.10.2008: 1, 2, 4–5, BT 6.10.2008: 2, 12, BT 11.10.2008: 3, BT.

også for at universitetet burde avvike ordningen med valgt rektor. Fra universitetets ledelse og fra ansatte ble det tatt til motmæle.¹¹¹ I 2009 vedtok universitetsstyret Handlingsplan for Universitetet i Bergens forhold til omverdenen.¹¹² Arrangementet Christiekonferansen var blant tiltakene i planen, og navnet ble knyttet til grunnleggeren av Bergens Museum. Den ble holdt årlig fra 2010 som en møteplass mellom UiB og nærings-, kultur- og samfunns- liv, og der deles Christieprisen ut. Bergen Næringsråds direktør, Marit Warncke, fikk den første prisen.¹¹³ Fra 2016 ble konferansen arrangert i universitetets nye aula.

I forbindelse med et utviklingsprosjekt i Formidlingsavdelingen i 2009/2010 ble også internavisen På Høydens rolle og funksjon diskutert. På Høyden, som da var digital, ble vesentlig endret med vedtak i universitetsstyret i 2011.¹¹⁴ Avisen fikk nytt formål og skulle drives etter redaktørplakaten. Den ble også skilt ut med egne lokaler og eget styre, som også fikk tilsetningsmyndighet for avisens redaktør. På Høydens kritiske journalistikk og åpne debatter ble slik skilt fra Kommunikasjonsavdelingens arbeid med forskningsformidling og institusjonsinformasjon. Det nye navnet fikk avdelingen høsten 2010 da Ingar Myking ble ny direktør for avdelingen. Myking hadde vært redaktør i Forskerforbundets *Forskerforum* og var rådgiver for rektor Grønmo da han ble direktør for Kommunikasjonsavdelingen.¹¹⁵

På Høydens redaksjonelle frihet ble kun begrenset av redaktørplakaten og det vedtektsfestede formålet, på god avstand fra universitetsledelsen.¹¹⁶ Modellen var unik for UiB og ble beholdt fram til På Høyden gikk inn i nettavisen Krohno i 2019, i samarbeid med OsloMet, som til da hadde drevet Khrono alene. Assisterende universitetsdirektør ved UiB, Tore Tungodden, ble styreleder for Khrono – som nå har UH-institusjoner landet rundt som partnere.¹¹⁷

31.10.2008: 27.

111 Som i kronikker i BT 4.10.2008: 41, 7.10.2008: 25., 8.10.2008: 35, 9.10.2008: 29.

112 Universitetsstyret, sak 85/2009. https://w2.uib.no/filearchive/uibogomverden2010_web.pdf

113 <https://www.uib.no/christiekonferansen/50696/vinnere-av-christieprisen>

114 Universitetsstyret sak 44/2011 og 54/2011.

115 <https://www.uib.no/ka/51356/ingar-myking-ny-direkt%C3%B8r>

116 Universitetsstyret, sak 54/2011.

117 <https://khrono.no/om>

Mellom 2011 og 2019, og mens På Høyden hadde den spesielle rollen, skjedde det nye endringer i Kommunikasjonsavdelingen. Et nytt organisasjonsutviklingsprosjekt i sentraladministrasjonen i 2016 resulterte i en desentralisering av noen av avdelingens oppgaver.¹¹⁸ Hvert fakultet skulle få en kommunikasjonsrådgiver, for bedre å kunne gi råd om formidling av forskning og mediekontakt. Endringen ble ikke godt mottatt i avdelingen, som da talte 35 ansatte. På Høyden offentliggjorde et brev fra de ansatte til ledelsen, som uttrykte tydelig bekymring for at endringene kunne svekke gjennomføringen av universitetets strategi.¹¹⁹ Behovet for styrket kommunikasjonsfaglig nærvær ved institutter og fakulteter ble erkjent, men de ansatte var sterkt uenig i modellen og mente deres kommunikasjonsfaglige kompetanse ikke ble tatt på alvor, og at mulighetene til å støtte sentrale prosjekter og satsingsområder ble svekket. Protestene nådde ikke fram; de sju fakultetene fikk hver sin rådgiver – noe som i én forstand betød en styrking av de faglig ansattes ansvar for og kontroll over formidlingen av egen forskning. Denne gangen gjorde På Høydens uavhengige stilling en offentlig protest mulig, ulikt ved tidligere omorganisering av informasjons- og formidlingsarbeidet.

Omdømmebygging i offentlige institusjoner

Opprettelsen av en felles enhet for all kommunikasjon, med Formidlingsavdelingen i 2002, kan ses som del av en innordning av utadrettet virksomhet i en felles logikk som handlet om å støtte opp om en vedtatt samlende profil. UiB fikk også ny grafisk profil for nettsider og allslags materiell; en havblå profil fra 2004–2005 ble erstattet av en fargepalett med fargen til den nyoppussede museumsbygningen, rosa, i 2010–2011. Med Dag Rune Olsen som rektor og ny strategi i 2015, ble nøkkelordene hav, liv og klima, med rødt, grønt og blått, til en ny profil. Vektlegging av kommunikasjonsarbeidet for profilering og omdømmebygging ble ytterligere tydelig da universitetsstyret i 2016 vedtok en egen Handlingsplan

118 Organisasjonsutviklingsprosjektet OU, jf. Universitetsstyret, sak 33/2014 og sak 37/2016.

119 <https://pahoyden.khrono.no/kommunikasjonsavdelinga-omorganisering/omlegging-skaper-uro-i-kommunikasjons-avdelingen/369664>

for kommunikasjon.¹²⁰ Samtidig har seglet, med uglen, vært del av profileringen av universitetet helt fra starten.

Vektleggingen av profilering og bruken av kommunikasjonsstrategier for å styrke universitetets anseelse og omdømme må ses i en videre kontekst. Statsviteren Kjell Arne Røvik er en av dem som har drøftet profesjonaliseringen av kommunikasjon i offentlig sektor. Han har vært særlig opptatt av hvilke konsekvenser denne utviklingen har for forholdet mellom befolkningen og styresmaktene, for oppslutningen om og ansvaret for kollektive prosjekter – for demokratiet rett og slett.¹²¹ Ut fra en UiB-studie av spesialisthelsetjenesten har historikeren Svein Ivar Angell og statsviteren Haldor Byrkjeflot drøftet dilemma ved bruk av strategisk kommunikasjon.¹²² Offentlige institusjoners påvirkning fra privat sektor og dens markedslogikk, massemediesituasjonen og et globalt organisasjonsideal er ifølge dem faktorer som bidrar til at også universiteter må ta omdømmebygging alvorlig. De støtter Røvik i at profesjonaliseringen av informasjonsarbeidet i offentlige virksomheter heller kan ses som en «organisasjonsgjøring» enn som en «bedriftsgjøring».¹²³

Flere studier har knyttet økt oppmerksomhet om omdømme, eller branding, til endringene i universitetspolitikken etter årtusenskiftet. Det er kanskje noe paradoksalt i at den uniformeringen som fulgte av Bolognaprosessen og kvalitetsreformen, også ga sterkere behov for profilering og understreking av institusjonenes egen identitet. Studentene kan studere hva som helst hvor om helst, og konkurransen mellom institusjonene blir tøffere. Sammenlignet med bedrifter som selger varer, opplevelser og tjenester, kan offentlig virksomhet, som universiteter, vanskeligere utforme en unik profil, men historie og tradisjon kan hjelpe.¹²⁴

I januar 2020 undertegnet kommunikasjonsdirektøren ved UiB fra 2017, Tor Godal, en avtale med reklamebyrået Try til en verdi av 25 millioner kroner. I det statlige anbudssystemet Doffin er prosjektet beskrevet. Målet var at alle potensielle studenter i Norge ikke bare skulle kjenne til UiB, «men også vite hva vi står

120 Universitetsstyret, sak 116/2016.

121 Røvik 2011: 71.

122 Angell, Byrkjeflot & Wæraas 2011: 10.

123 Sst.: 77.

124 Nygård & Sataøen 2018; Sataøen & Wæraas 2016; Christensen & Gornitzka 2017.

for». Målet var videre å være det foretrukne universitetet for de studieretningene hvor UiB er best i Norge. Slagordet «Verden trenger tankene dine» fra 2020 er resultat av samarbeidet med Try. I 2021 oppsummerte Utdanningsutvalget at investeringen var verdt prisen; andelen i målgruppen som hadde hørt om UiB (og det UiB står for), økte.¹²⁵

I november 2019 meldte Khrono at UiB lå på femteplass blant norske offentlige organisasjoner på analyseselskapet Kantar TNS' omdømmebarometer. Med 68 av 100 poeng hadde UiB «sterkt omdømme», hårfint foran UiO med 66 poeng. Begge var sjanseløse mot NTNU, som fikk 88 poeng og hadde «særdeles sterkt omdømme».¹²⁶ Universitetene kom best ut, selv om Oslo-Met, fikk 40 poeng («sårbart omdømme»). Det var likevel klart bedre enn «svakt omdømme»-gruppa, med Forsvaret, Kulturrådet og Utlendingsdirektoratet. Kantar forklarte at statlige kunnskapsinstitusjoner gjorde det så bra fordi de satset på å bygge opp omdømmet. De var «veldig flinke til å promotere seg sjølve i ulike kanalar».¹²⁷ Hvilken betydning denne og andre undersøkelser har for UiB, er uvisst. De blir nok «tatt med en klype salt», slik rektor ved NTNU sa det i 2018.¹²⁸ Målinger av omdømme inngår i internasjonale kåringer, og universitetsledelsene kan ikke helt se bort fra dem. Samtidig ses intern motstand mot å ta slike kåringer på alvor. Omdømmebygging i UH-institusjoner er noe spesielt.

Journalistisk kolonisering og akademisk ytringsfrihet

Profesjonalisering av informasjons- og formidlingsarbeidet har endret rammene for den enkelte universitetsansattes formidling. Forskere får bistand til å nå ut i offentligheten med nye forskningsresultater, institusjonene har interesse av å bli profilert i forskernes formidling. Mange ønsker å få hjelp av profesjonelle, mange får trening og trives i rollen, andre ikke. En av dem som har tatt opp problemer med forskningsformidling, er Lars Nyre, professor i

125 Møte i universitetets utdanningsutvalg 2021.

126 <https://khrono.no/kantar-tns-ntnu-omdomme/fire-av-fem-universitet-pa-topp-10-liste/418215>

127 Sst.

128 Bovim til Khrono 18.6.2018.

medievitenskap ved UiB. I et intervju i Dagens Næringsliv med tittelen «Advarer mot journalister» tok han i 2010 opp at journalistikk og forskning var ulike kommunikasjonsformer – med svært ulike formål.¹²⁹ Han mente at det var en farlig tendens til at journalistikkens verdisyn var i ferd med å kolonisere universitetet, særlig humaniora og samfunnsvitenskap.¹³⁰ Presset om å formidle på journalistikkens premisser tvang forskerne til å bruke en kommunikasjonsform som var fremmed. Journalistene beskrev verden med enkle eksempler, forskerne med komplekse årsakssammenhenger. Nyre oppfordret forskerne til å stole på forskningens kommunikasjonsformer, for å sikre verdiene før journalistene «overtar alt».

Reaksjonene i offentligheten på Nyres uttalelser illustrerer på ganske tabloid vis poenget hans. Dagen etter uttalte statsråd for forskning og høyere utdanning Tora Aasland (SV) at å advare mot journalister og mediene ikke var en klok strategi. Aftenposten mente at Nyre nørte opp under en «myteomspunnen» mistillit mellom yrkesgruppene. NFR-direktøren og UiO-rector hadde samme budskap. Rektor Grønmo uttalte at det var en utfordring å lære seg medienes logikk, men den utfordringen burde forskerne ta.¹³¹ Nyres kritikk om at journalistikken koloniserte forskningen, ble ifølge BT på lederplass «fortjenstfullt skutt ned» i en unison journalistisk offentlighet.¹³² Nyres kritikk kan implisere at universitetenes profesjonaliserte informasjonsarbeid er en mulig trussel mot den akademiske ytringsfriheten. Våren 2022 leverte et utvalg ledet av jurist Anine Kierulf en utredning som konkluderte med at det er nødvendig å endre universitets- og høyskoleloven for å trygge forskernes ytringsfrihet.¹³³ Der inngår forslag om å gi ansatte opplæring i forskningsformidling.

---

129 Dagens Næringsliv 23.6.2010.

130 Nyre 2012.

131 Dagens Næringsliv 24.10.2010: 66.

132 BT 26.06.2010: 2.

133 NOU 2022: 2.

Informasjon, opplysning og kommunikasjon

Universitetet er både uavhengig premissleverandør og iverksetter av statlig politikk. Denne dobbeltheten er tydelig i det som begynte som opplysning, fortsatte som informasjon, og utviklet seg via formidling til kommunikasjon. Historien om dette arbeidet forteller mye om universitetets forhold til samfunn og myndigheter. I Handlingsplan for kommunikasjon nevnes forskningskommunikasjon først av fire innsatsområder, og før internkommunikasjon, samfunnsdialog og myndighetskontakt, og identitet og profil.¹³⁴ Forskningskommunikasjonen gjelder synliggjøring og profilering. Strategisk kommunikasjon skal øke ekstern finansiering og sørge for mer synlighet internasjonalt og i sosiale medier.

På 1940-tallet ble det å tilby lærere kurs og videreutdanning sett som særlig viktig, og UiB samarbeidet i alle år med Vestlandske Lærerstemna om mengder av foredrag én dag i året. Fra 1978 ble UiB partner, i 1992 overtok UiB arrangementet som Faglig – pedagogisk dag, og i 2021 skiftet navnet til *Lærernes dag*. Hundrevis av lærere kommer til de auditoriene de kanskje satt i som studenter – linjene i opplysningsarbeidet kan fortsatt finnes.

Litteratur

- Angell, S.I., Byrkjeflot, H. & Wæraas, A. (2011). *Substans og framtrede: Omdømmehåndtering i offentlig sektor*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Christensen, T. & Gornitzka, Å. (2017). Reputation management in complex environments: A comparative study of university organizations. *Higher Education Policy*, 30(1), 123–140.
- Eide, M. (1985). *Mellom forskere og massemedia: Forskningsformidling i praksis*. Bergen: RFSP.
- Forland, A. & Haaland, A. (1996). *Universitetet i Bergens historie*, Bind I. Universitetet i Bergen.
- Forland, A. & Hovland, E. (2002). Ei bru over fagskilja. I: K.B. Helle, A. Forland & E. Hovland (red.), *Forskningsformidling gjennom 75 år. Selskapet til vitenskapens fremme 1927–2002* (s. 5–8). Bergens Museums Skrifter.
- Innstilling om utbygging av de samfunnsvitenskapelige fag i Bergen (1963). Universitetet i Bergen.
- Lyche, I. (1980). *Folkeakademiens Landsforbund 75 år: En oversikt over Folkeakademiens Historie*. Oslo: Forbundet.
- Lærum, O.D. (1991). *Forskning til frokost*. Oslo: Cappelen.
- Løvhaug, J.W. (2011). Overlæreren i rampelyset. *Universitetet i Oslo 1811–2011: Bok 7: Samtidshistoriske perspektiver*. Oslo: Unipub.

134 <https://www.uib.no/strategi/10356/handlingsplan-kommunikasjon-2016-2022#innsatsomr-de-a-forskningskommunikasjon>

NOU 1983: 3. *Massemedier og mediepolitikk.*

NOU 1998: 28. *Med viten og vilje.*

NOU 2022: 2. *Akademisk ytringsfrihet. God ytringskultur må bygges nedenfra, hver dag.*

Nygård, D. (2017). «Den Utmerkede Utdanningsinstitusjon»: En fler-casestudie av omdømmehåndtering i den norske universitets- og høyskolesektoren (Masteroppgave). Universitetet i Bergen.

Nygård, D. & Sataøen, H.L. (2018). Omdømmehåndtering i høyere utdanning. Argumentasjon og selvframstilling i studiekataloger. *Nordiske organisasjonsstudier*, 20(1), 45–66.

Nyre, L. (2012). Journalistikken koloniserer universitetet. *Nytt norsk tidsskrift*, 29(3), 329–336.

Rollefsen, G., Dannevig, G., Mosby, H., Sunnanå, K. & Tambs-Lycke, H. (red.) (1960). *Havet og våre fisker*. Bergen: Eide.

Røvik, K.A. (2011). Analyse av kommunikatorenes innmarsj i offentlig sektor. I: H. Byrkjeflot, S.I. Angell & A. Wæraas (red.), *Substans og framturen. Omdømmehåndtering i offentlig sektor*. Oslo: Universitetsforlaget.

Sataøen, H.L. & Wæraas, A. (2016). Building a sector reputation: The Strategic communication of national higher education. *International journal of strategic communication*, 10(3), 165–176. <http://dx.doi.org/10.1080/1553118X.2016.1176567>

Skåden, H.G. (1991). *Tilfellet Tellus vårt miljø – vårt ansvar, veiledningshefte for opplysningsorganisasjoner, bedrifter og andre interesserte*. Oslo: Universitetsforlaget.

Tandstad, K. (1981). Portrettintervju med Ole Didrik Lærum. *Dag og Tid*, 16, 3.

Torsvik, P., Rokkan, S. & Holbæk-Hansen, L. (1972). *Mediaforskning: En oversikt og et forskningsopplegg for Norge*. Oslo: Universitetsforlaget.

Trumpy, B. (1947). *Universitetet i Bergen. Vestlandske Bondestemna*. Bergen.

Tveterås, H. (1974). *Riksbibliotekjenesten bygges opp: Melding om virksomheten 1969–73*. Oslo: Riksbibliotekjenesten.

Universitetet i Bergen (1971). *Organisasjon og ledelse. Innstilling fra Organisasjonskomiteen* (1971).

(Oppnevnt av Det akademiske kollegium 8. og 15. november 1968.) Oslo: Universitetsforlaget.

Wilhelmsen, L. (1954). Universitetet og folket. *Vestlandske Bondestemna*. Bergen.